

DZEGWIĄ GRĚZC A JESC¹

Za czym lédze dzegwią grĚzĀ? GùmĀ. PrimkĀ². Pól-cĕska. Gùmĕ grĚzĀ, bÒ jima je lzi aùtÒł prowa-dzĕc³. Lepi gùmĀ dzegwią grĚzc niŹlĕ gùmĀ w aùto-le chwatac. BalÒnĕ gùmĀ dzegwią-grizajcĕ strĕłajĀ, bÒ to jich rozlÒzniwÒ. Nie sĀ taczi spiĀti codniowim czurzenim. GÒnbĀ za i ùcekĀ przed. NĕkbĀ òglowĀ. LĕdzkĀ niezgarĀ i swiatowim cĕskĀ. Czej sĀ takĀ gùmĀ dzegwią grĚze – tej lepi z gĀbĕ wÒniÒ. GĀbÒwĕ mùskle sĀ wĕrÒbiwajĀ. Tej-sej jakÒ kùłka sĀ na twar-zĕ nowÒ pÒkÒŹe. Gùbĕ sĀ robiĀ i prosĀ na òt-mianĕ.

Czej sĀ na taczĕgÒ rĕchajĕcĕgÒ gĀbĀ jak mùŹa na paŹĀcy zdrzi – to sĀ zdÒwÒ, Źe taczi chłop czĕ takÒ białka sĀ wĕlÒzowÓny, bĕle czim sĀ nie przĕjimajĀ.

CzasĀ je prawie tak, Źe mùszimĕ czims zajĀc na-sze człÒnczi. GĀbĀ – grĕzenim dzegwiĀ. AbÒ cygaretĀ, pipĀ, jedzeniem czĕ picym. Do tegò baro brĕkÒwnĕ sĀ nodŹi. Kùrzeniĕ pipĕ a jedzeniĕ lepi wlÒŹÒ na sedŹĀczkĀ. Picĕ a pÒleniĕ cygaretów lepi wcygÒ na stojĀczkĀ. NodŹi sĀ przĕdajĀ, czej człowiek za wiele wĕpije. Tedĕ wĀczziwÒ trib awarijny – na sztĕrzĕch. RĀce sĀ do pÒleniÒ, kùrzeniÒ, jedzeniÒ a picÒ tĕŹ kÒnieczno nÒt. JakùŹ zakùrzĕc pipĀ abÒ cygarecĕskÒ bez rĀczy, a dokłĀdno – bez pÒlców. WskÒŹĕjĀcy a serdeczny trzimĀ sztÒmĀ. PipĀ sĀ trzimie w „kÒlbcĕ”, bĕnĀ dłonie do gÒrĕ. Tak tej nÒukÒwÒ mÒm ùdokaznionĕ, Źe do robieniÒ przĕ gĀbie mùszi miec rĀce i nodŹi.

RĀce i nodŹi mùszi miec i jedzeniĕ, i picĕ, i pÒle-niĕ a kùrzeniĕ. Nigle sĀ zacnie jesc – mòdłĕtwĀ mùszi zmówic, cobĕ to nie zaskÒdza. Ta reszta wierĀ nie szkÒdzy, temù ni mùszi zmówiwac przed tim zdrowaszĀ. Nĕ bĕ za czym to bĕ szlachÒwałÒ, czejbĕ, dÒjmĕ na to, przed zakùrzeniem pipska „òj-czenasza” zmÒwiÒł... AbÒ przed chùtkĀ cygaretkĀ – „LĕtaniĀ LoretanĀskĀ” przĕpÒwiÒdÒł... Przed pi-cym sĀ jinĕ zakłĀca rzucÒ. Przed pierszim sznapsĀ krĕczimĕ: *Chcemĕ le so wĕpic!* Przed drĕdŹim – *Chcemĕ le!* Tĕdĕ: *NĕŹĕ!* A przed òstatnym rzucómĕ: *Nĕ!* PÒ mòdłĕtwie smiałÒ mòŹe zacĕnac jedzeniĕ, Źlĕ je co jesc. Nie je dobrze widzónĕ grĕzeniĕ gafel-

czy, susaniĕ lĕŹczy czĕ szrewÒtaniĕ noŹĀ ò lÓzy talĕrz. Mùszi stateczno przĕczekac bÛrczeniĕ brzĕcha, nÒlepi nÒcĀcĕ jaczi nowi radiowi szladĕrk pÒ aniel-skù. KÒlĀda mòŹe bĕc, jak to mòti Jezĕsk na klinie kÒl Mĕmczi leŹi a MariĀ mlĕczkÒ z piersĕ Mù dÒwÒ. Zez piersĕ, bÒ tedĕ „hùmanów” a jinĕch sztucznych chemiów nie bĕto... JÓzef wierĀ tej tobakĀ zaŹiwÒł, bÒ co miÒł, biĕdÒk, robic. Tec nie ŹdÒł za „piĀcset plus”... Pierszi sztĕczĀ przĕ stole mùszi dobrze przĕ-grĕzc a przĕdzegwic. Cobĕ na ŹòłĀdkù nie òstałÒ. ZupĀ je nÒt przez zĀbĕ przĕcedzĕc. Trzeba pa-miĀtac, cobĕ przed jedzeniem je bĕlno doprawic. Do zupĕ mòŹe wlÒc jacĕ „madŹi” abÒ wsĕpac solĕ, pieprzu czĕ wrzucĕc jinĕ „knorĕ”. Zamieszac, jaŹ sĀ w wÒdze rozłÒŹi. Bùlwĕ do pÒłniÒ sĀ tĕŹ soli. MiĀso mòŹe jesc lepi przĕprawic, òstrŹi. Jak chto lubi. Je mòŹno pÒwiedzĕc we-spÒłuczĀstnikÒma jedze-niÒ np. *BòŹe przĕŹegnòj*, co ju dĕbelt zabezpieczĀ przed zatrĕtĀ abÒ niedo-gòtowÓnĀ, niedoszmÓro-wÓnĀ, niedopiekłĀ jÒdĀ.

Nie wĕdÒwÒ sĀ przĕ jedzeniem jinĕch zwĀkÒw, bÒ ten, co jedzeniĕ robił – wÒli sĀ dowiedzĕc z gÒdczi niŹlĕ z mlaskniĀcÒ, bekniĀcÒ abÒ piardniĀcÒ, Źe szmakałÒ. BÒdòj w Chinach wÒłĀ jinaczi, ale òni tam wszĕtkÒ jedĹĀ. Nie zwÒnimĕ statkama. RĀkÒma niĕ wszĕtkÒ sĀ dÒ jesc. NawetĀ kwasnĀ kapùstĀ, co jĀ bÒsymba stopkama dzĕwczĀta w becĀkach depĀĀ – tĕŹ widelcĀ mùszi. Przĕ stole sĀ nie surpie. NawetĀ czej gÒrĀcĕ. GÒrĀcĕ sĀ stĕdzy, bÒ tak sĀ gÒdzy dlÒ lĕdzy. PÒd stÒł sĀ nie wlÒŹÒ, nawetĀ dzecĕ. Nie kÒpiemĕ sĀ pÒde stÒłĀ. Nie szmĕrgómĕ jedzeniem w siebie, nawetĀ czej sĀ tegò nie dÒ jesc a sĀsÒda nie jidze Źlĕdac. Przĕ stole scĕrze a kÒcĕska nie se-dĹĀ. Ni mòŹe dawac taczĕmù wĕlizewac czĕ szmĕr-gac mù pÒd stÒł przĕpÒlonĀ karbÒnadĀ.

PÒ jedzeniem kÒnieczno mùszi rzec, Źe szmakałÒ i mòdłĕtwĀ trzeba zmówic. MòŹe bĕc takÒ: *Niech je Pón Bóg pòchwòlony, Źe je kałdun nawalony!* Tedĕ ju spÒkójno mòŹe jic sĀ legnĀc „na jedno òkò”, bÒ je czas jedzeniÒ i czas òdpÒcziwaniÒ òd jedzeniÒ.

TÓMK FÓPKA

(...) je czas jedzeniÒ
i czas òdpÒcziwaniÒ
òd jedzeniÒ.

¹ Pol. Źuc. Za: Bernard Sychta, *Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej*, t. I, s.260.

² Tobaka do grĕzeniÒ dzegwiĀ.

³ Tak mówi mòja Białeczka.